

De ChristenUnie en christelijke Europese partij- en fractievorming

Kernrapport van de Projectgroep Europa

2008

Inleiding

Het Landelijk Bestuur (LB) van de ChristenUnie stelde op 29 maart 2007 de Europese Projectgroep in. Het LB overwoog dat de ChristenUnie relevant en herkenbaar moet zijn in Europa. Deze houding past bij onze positief kritische visie op Europa en is noodzakelijk voor electoraal succes. Samenwerking in het Europees Parlement met andere partijen is nodig. De huidige samenwerking in de IND/DEM-groep¹ in het EP is geen ideale keuze, maar ook een 'ECPM-groep' lijkt op korte termijn niet haalbaar. Deelname aan de EVP² is een ander alternatief. Willen we een sterke vertegenwoordiging in het EP zo stelde het LB, dan is een helder profiel van de ChristenUnie nodig. Voor het eerstvolgende mandaat van het EP (2009-2014) moet daarom vooraf duidelijkheid zijn over:

- Mogelijke lijstverbindingen of lijstineenschuiving
- De meest perspectiefvolle groepsdeelname of groepsvorming door onze vertegenwoordigers in het Europees Parlement
- Eventuele Europese partijvorming
- De beste garanties voor inbreng van ons christelijk-sociale profiel in Europa.

De Projectgroep kreeg de opdracht advies uit te brengen over Europese partijvorming en groepsvorming in het EP. Specifiek moet de Projectgroep kijken of de realisatie van een christelijke fractie in het EP mogelijk is, als alternatief naast of subgroep binnen de EVP. Wanneer de Projectgroep concludeert dat dit niet reëel is, moet de Projectgroep ook de andere opties in kaart brengen.

De leden van de Projectgroep zijn: Peter van Dalen, kandidaat EP verkiezingen 2004 (voorzitter); Dick van Dijk, internationaal secretaris, lid namens het LB; Leon Meijer, voorzitter verkiezingsprogramma commissie Europa 2004, secretaris verkiezingsprogramma commissie Tweede Kamer 2006; Henk van Rhee, directeur partijbureau³; Jan Paul Manni, medewerker internationale samenwerking (secretaris).⁴

De Projectgroep is meteen na het LB-besluit aan de slag gegaan. In totaal is de groep negen keer bijeen geweest. Met een delegatie van het LB, onder leiding van de partijvoorzitter, is vervolgens een bespreking gehouden over de hoofdlijnen van het eindrapport. Bij die gelegenheid gaf de bestuursdelegatie aan zich goed te kunnen vinden in die hoofdlijnen. Nadat ook met Hans Blokland en Esmé Wiegman constructieve gesprekken gevoerd waren, is het eindrapport aangeboden aan het LB. Na bespreking van het rapport besloot het LB zich geheel achter de rapportage van de Projectgroep te scharen. Dit Kernrapport bevat de belangrijkste analyses en aanbevelingen uit de vastgestelde rapportage.

¹ Independence/Democracy Group in the European Parliament: www.indemgroup.org

² Europese Volkspartij en Europese Democraten (EVP/ED) is de fractie van christen-democraten en aanverwante Conservatieven in de Europese Unie: www.epp.eu

³ Henk van Rhee bleef lid van de Projectgroep tot 1 september 2007. In overleg met hem en de internationaal secretaris besloot de Projectgroep op 24 augustus, zijn plaats niet nog apart op te vullen.

⁴ Jan Paul Manni is per 1 augustus 2007 vertrokken bij het partijbureau. Hij is in de Projectgroep opgevolgd door Guido van Beusekom. Voorts leverde Anne-Marije Staat, die parttime aan het partijbureau is verbonden, flink wat ondersteuning.

EUROPESE PARTIJVORMING

Europese partijvorming: de formele vereisten

Er is momenteel een tiental Europese politieke partijen actief. Naast de EVP zijn dat bijvoorbeeld de Partij van Europese Sociaaldemocraten, de Partij van Europese Liberalen en Democraten en de Europese Vrije Alliantie (partij van regionale en autonome partijen). Oprichting van een Europese politieke partij kan op grond van artikel 191 van het EU Verdrag en de nadere regels die hiervoor gesteld zijn.⁵

Opties voor de vorming van een christelijke Europese partij

Er zijn beslist kansen voor de oprichting van een Europese christelijke partij. Voor de oprichting van zo'n partij behoeven partijen namelijk niet in het Europees Parlement zitting te hebben: ook wanneer men vertegenwoordigd is in een nationaal of regionaal parlement voldoet men aan een voorwaarde voor de oprichting van een Europese partij. Ook is een voorwaarde, dat partijen of individuele politici uit ten minste een vierde van alle lidstaten komen (welgeteld zeven).

De oprichting van zo'n Europese partij sluit aan bij de doelstellingen van de ChristenUnie: in politiek en bestuur laten zien én tot uitdrukking brengen dat Gods geboden goed zijn voor alle mensen. Wanneer dat in gezamenlijkheid kan met andere partijen in Europa in één samenwerkingsverband past dat bij wat de ChristenUnie wenst. Immers, ook internationaal willen we politiek en bestuurlijk samenwerken om de heilzaamheid van Gods geboden op alle terreinen van het leven aan het licht te brengen en zo mogelijk te realiseren.

Er zijn goede mogelijkheden om in de toekomst te komen tot de oprichting van een christelijke Europese partij.⁶ Binnen ECPM-verband zijn er perspectiefrijke partners, en de contacten met andere verwante partijen zijn goed.

EVP: een christelijke partij en/of fractie

Onderzocht is, wat de politiek positie van de EVP is. Voor dit onderzoek is een reeks van artikelen en documenten geraadpleegd. Cruciaal document in dit geheel is het *Basic Programme* van de EVP: dit partijdocument is weliswaar in 1992 vastgesteld maar nog steeds basis en leidraad voor de EVP.

In dit basisprogramma zijn diverse uitgangspunten te vinden over het fundament van de EVP. Er wordt een link gelegd tussen de christelijke waarden zoals die gebaseerd zijn op het Evangelie en de christelijke culturele erfenis enerzijds, en de democratische idealen van vrijheid, fundamentele gelijkheid van mensen, sociale rechtvaardigheid en solidariteit anderzijds. Tegelijk wordt expliciet erkend dat de partij niet-confessioneel is, maar een partij van waarden.

Uit bestudeerde literatuur wordt duidelijk dat de EVP inmiddels is veranderd tot een liberaal-conservatieve *Partei der Mitte* die de christelijke traditie hoogstens erkent als één van haar verscheidene inspiratiebronnen. En nu, nadat inmiddels verschillende niet-christendemocratische groeperingen (zoals de Engelse Conservatieven die, na de Duitsers, de grootste landengroep vormen) zijn aangesloten bij de EVP-fractie in het EP, staat de EVP voor de vraag of het christendemocratische karakter kan worden behouden. Ook is helder hoe de EVP als partij aankijkt tegen Europa: de EVP is federalistisch georiënteerd. De EVP-ED fractie is hierin verdeeld: de Britse Conservatieven zijn namelijk niet federalistisch ingesteld.

⁵ Verordening (EG) nr. 2004/2003 betreffende het statuut en de financiering van politieke partijen op Europees niveau. Voldoet men aan de voorwaarden van deze Verordening, dan is Europese subsidie voor een Europese politieke partij mogelijk. In 2006 gaf de EU bijna 10 miljoen Euro aan subsidie uit voor in totaal 10 Europese politieke partijen. Van deze som ontvingen de Europese socialisten en de EVP samen 5,4 mln Euro.

⁶ Nota bene: partij, geen fractie.

EUROPEES PARLEMENT: FEITEN & CIJFERS

Fracties en fractievorming in het Europees Parlement

De huidige EP-samenstelling is als volgt:

Leden per lidstaat en fractie // 6e zittingsperiode

									NI	Totaal
	6	7	6		2				3	24
	5	5	5						3	18
	14	2				6	1	1	1	24
	1	5	4	1	1	1	1			14
	49	23	7		13	7				99
	1	3	2							6
	5	1	1	4		1	1			13
	11	8				4	1			24
	24	24	2		3	1				54
	17	31	11		6	3	3	7		78
	24	15	14	13	2	7		3		78
	3		1			2				6
	3		1	4	1					9
	2	2	7	2						13
	3	1	1		1					6
	13	9	2							24
	2	3								5
	7	7	5		4	2	2			27
	6	7	1		2			2		18
	15	9	5	20			3	2		54
	9	12				3				24
	9	12	8					6		35
	4	1	2							7
	8	3						3		14
	4	3	5		1	1				14
	6	5	3		1	2	2			19
	27	19	12		5	1	10	4		78
Totaal									NI	Totaal
	278	217	105	44	42	41	24	34		785

Na elke ontslagneming van een lid moeten de lidstaten het Europees Parlement de naam van diens opvolger doorgeven, waarna de ledenlijst wordt bijgewerkt. Er kan dus tijdelijk een verschil bestaan tussen het aantal officiële zetels en het feitelijke aantal leden.

Van links naar rechts zijn in dit overzicht te vinden: de fractie van de Europese Volkspartij en Europese Democraten (EVP); Sociaaldemocraten; Liberalen en Democraten (waarvan zowel de VVD als D66 lid zijn); Fractie Unie voor een Europa van Nationale Staten; de Groenen/Vrije

Europese Alliantie (met daarin onder andere Paul van Buitenen en 2 leden van GroenLinks); Unitair Links/GroenLinks (met daarin 2 SP-leden); Onafhankelijkheid en Democratie (waartoe Hans Blokland en Bas Belder behoren) en de Niet-Inggeschrevenen.

De eisen voor EP-fractievorming zijn vastgelegd in het EP-Reglement: een fractie kan gevormd worden indien de leden uit ten minste een vijfde van de lidstaten komen en hun minimum aantal ten minste negentien bedraagt. In 2009 wordt dit 25 leden uit ten minste 7 lidstaten. Bij het Verdrag van Nice is afgesproken, dat het totaal aantal zetels teruggaat naar 732. Zo lang het Verdrag van Lissabon niet van kracht is zal dat getal in 2009 gelden.

Naast de leden van fracties zijn er dus de zogenoemde Niet-Inggeschrevenen. De bevoegdheden van deze leden zijn verschillend van die van de leden behorend bij een fractie. Sowieso zijn de NI's onafhankelijk en zelfstandig: er is geen enkel politiek programma dat deze leden bijeen houdt. Tussen de NI's vindt uitsluitend administratieve samenwerkingplaats zoals over de verdeling van spreektijd en budgettaire middelen.

RPF/GPV c.q. ChristenUnie en EP-fractievorming in de periode 1984-2007

In de EP-zittingsperiode 1984-1989 hadden SGP, RPF en GPV 1 zetel. Afgevaardigde was de SGP'er ir. Leen van der Waal. Hij was in die periode Niet-Inggeschrevene. Daar is bewust en in overleg met het zogenoemde College van Advies⁷ voor gekozen, vanwege het confessionele uitgangspunt van de partijen én de visie op de structuur van de Europese samenwerking.⁸ In de erop volgende legislatuur werd kwam Van der Waal terug, opnieuw als Niet-Inggeschrevene. Na de verkiezingen van juni 1994 worden 2 zetels bezet: Van der Waal en Blokland. Van der Waal blijft tot medio 1997 lid en is opgevolgd door Van Dam. In deze legislatuur hebben de EP-leden zich aangesloten bij de ENS-fractie (Europa van Nationale Staten). Belangrijkste overwegingen hierbij waren dat de fractie het karakter had van een technische-coördinatiegroep waarbinnen subgroepen zoals SGP/RPF/GPV hun eigen geluid en zelfstandigheid konden realiseren. Ook was het als lid van een fractie gemakkelijker amendementen in te dienen: dat kon dan namens een fractie. Een Niet-Inggeschreven Europarlementariër moet alvorens plenair een amendement, een resolutie of een verzoek om een hoofdelijke stemming te kunnen indienen eerst bij 26 collegae handtekeningen inzamelen die de indiening van bijvoorbeeld een amendement technisch mogelijk maken. Inmiddels is dit getal opgetrokken tot minimaal 40 collegae die mee dienen te tekenen.

Ook kon in verhouding veel spreektijd benut worden vooral omdat de overige ENS-leden minder bij de plenaire vergaderingen aanwezig waren. Het ENS-lidmaatschap gaf zorgen: met name het optreden van de voorman van de Franse ENS-subgroep, sir James Goldsmith, baarde veel opzien.⁹ Dit EP-lid had een omstreden levenswijze en reputatie die van tijd-tot-tijd in de (nationale en internationale) pers werd belicht.

Meerdere malen is afgewogen: blijven deelnemen aan ENS ja of nee? Steeds is daar toch voor gekozen. Dat vroeg voortdurend uitleg en toelichting door onze leden aan de achterban. Deelname aan de ENS kon in een behoorlijk onafhankelijke positie¹⁰ en gaf veel meer parlementaire mogelijkheden vergeleken met de positie van Niet-Inggeschrevene. Daar kwam bij dat het gezelschap van de Niet-Inggeschrevenen verschillende politici had die ver van SGP, RPF en GPV afstonden zoals de politieke groeperingen van Le Pen en Haider, het Vlaams Blok en de Alleanza Nazionale. In zo'n omgeving opereren zou nog veel meer uitleg vergen! Overigens viel de ENS-fractie in november 1996 uiteen omdat 2 Franse leden de fractie verlieten. Toen kregen onze beide EP-leden weer de status van Niet-Inggeschrevene. Die status kon op 1 januari 1997 weer verlaten worden: de ENS-fractie maakte een doorstart als O-ENS-fractie¹¹.

In de legislatuur vanaf 1999 werd aansluiting gezocht en gevonden bij de EDD-fractie: de

⁷ Vanaf het allereerste begin in 1984 worden de EP-leden van SGP, RPF en GPV c.q. ChristenUnie geadviseerd door het zogenoemde College van Advies. Dit College adviseert de EP-leden over de volle breedte van hun werkzaamheden. In het College hebben namens elk van de partijen verschillende personen zitting. Daartoe behoren vanaf 1984 in elk geval leden van de landelijke besturen, vertegenwoordigers van de Tweede Kamerfracties en de belangrijkste kandidaten van de Europese lijst. Sinds enkele jaren hebben ook de jongerenorganisaties van ChristenUnie en SGP een plaats in dit College.

⁸ 'SGP/RPF/GPV in het Europese Parlement, zittingsperiode 1984-1989' door L. van der Waal, blz. 28 en 29. Die visie kenmerkte zich door een sterk terughoudende positie ten opzichte van Europa.

⁹ Goldsmith was tevens voorzitter van de fractie omdat de Franse subgroep de meeste leden in de fractie telde.

¹⁰ De leden behielden vrijheid in spreken, schrijven en stemmen omdat de ENS-fractie geen politiek programma had maar technisch-coördinerend van aard was.

¹¹ Fractie van onafhankelijken voor het Europa van de Nationale Staten, ook wel I-EDN-fractie genoemd.

fractie Europa van Democratieën in verscheidenheid. Deze fractie had als gemeenschappelijke noemer een sterk eurokritische houding. De keuze voor deze fractie werd gemaakt omdat ook nu weer de eigen onafhankelijkheid als subgroep¹² leek te kunnen worden gewaarborgd. Voorts maakten de EDD-budgetten het mogelijk het aantal ondersteunende medewerkers uit te breiden. Bovendien konden lidmaatschappen van belangrijke commissies als vervoer en milieu worden gerealiseerd.

Bij het begin van de huidige zesde zittingsperiode verloren ChristenUnie en SGP één zetel, Blokland en Belder werden herkozen. Zij zochten aansluiting bij de IND/DEM-fractie. Een lastige keuze want zowel de Lega Nord, een omstreden Griekse afgevaardigde¹³ als enkele omstreden Poolse leden maakten bij de start in 2004 ook deel uit van deze fractie. Er werd toch gekozen voor aansluiting bij de IND/DEM-fractie omdat:

- Er in het verleden zelfstandig kon worden geopereerd in deze fractie en er het vertrouwen bestond, dat dit ook in de komende zittingsperiode zou kunnen;
- De fractie werd gevormd door EP-leden die programmatisch met elkaar verwant zijn op het punt van het verzet tegen de nieuwe EU-grondwet, en men voor het overige vrij kon opereren;
- Er een fractieverklaring werd opgesteld die o.a. vreemdelingenhaat en discriminatie verbiedt.¹⁴

Welke hoofdlijn, welke rode draad is te vinden in deze jarenlange ontwikkeling

Sowieso is het gedurende de gehele periode vanaf 1984 een vrijwel constante worsteling geweest, wanneer bij welke fractie aansluiting moest worden gezocht. Of werd geworsteld met de soortgelijke vraag: blijven we in de fractie van dat moment?

Twee aspecten speelden bij die afweging steeds mee: behoud van de eigen onafhankelijke positie en de mogelijkheid om behoorlijk wat spreektijd te hebben. Bij de afweging tussen lid van een fractie of Niet-Ingeschrevene speelde een derde aspect mee: een fractielid kan z'n parlementaire rechten veel gemakkelijker uitoefenen.

Geaccepteerd werd dat de fractie geen christelijk karakter had. Dat vereiste dus wel voortdurend uitleg over aard en karakter van de fractie: deelname aan de fracties in deze periode was het deelnemen aan fracties die een technisch-coördinerend karakter hadden. Die fracties hadden vrijwel geen gemeenschappelijke politieke standpunten. Bij de problematiek rondom sir James Goldsmith speelden ook uiteenlopende persberichten en de beeldvorming een rol. Ook vergde de samenwerking met de Franse fractiegenoten, die voorstanders waren van de jacht, flink wat uitleg. Onder andere op het gebied van de milieubescherming liepen de meningen met hen flink uiteen.

Soortgelijke problemen inzake het imago van een groep speelden een rol bij de vorming van de IND/DEM-fractie. Bij die fractie waren de politiek gemeenschappelijke punten: kritiek op de EU-grondwet in wording en een gezamenlijke verklaring tegen vreemdelingenhaat en discriminatie.

Opvallend is dat de mate van spreektijd steeds medepalend was bij de afweging, aan te sluiten bij een fractie. Onduidelijk is of een evenredige mate van spreektijd ook niet in een ander verband, in een andere fractie verkregen zou kunnen zijn. Ook is het de vraag of dat beetje meer spreektijd nu zo zichtbaar en herkenbaar is geweest voor de achterban en de Nederlandse kiezer.

Vast staat, dat er contacten zijn geweest met de EVP-fractie. Dat bleek expliciet uit de toespraak die mw. Ria Oomen-Ruijten hield bij het 12,5 jarige jubileum dat Europarlementariër Hans Blokland in 2006 te Rotterdam vierde. Mw. Oomen-Ruijten gaf in haar speech aan dat er regelmatig de vraag vanuit de EVP is geweest, of onze EP-leden zich niet zouden willen aansluiten bij hun fractie. Ze gaf tevens aan dat die deur nog steeds open staat.

¹² Inmiddels aangevuld met een derde kandidaat, Bas Belder van de SGP.

¹³ Deze Griek, Georgios Karatzaferis, zou een Joods complot zien achter de aanslagen van 11 september. Zie het overheidsmagazine 'PM' van 29 maart 2007, en het ND van 5 mei 2007 (column van G. Harinck). Ook via Wikipedia wordt duidelijk, dat deze Griek verschillende antisemitische uitspraken heeft gedaan. De Griekse partij LA.O.S., waarvan Karatzaferis de leider is, is bij de recente nationale verkiezingen in Griekenland in het nationale parlement gekomen op basis van een extreemrechts programma gericht tegen immigranten (NRC, 17 september 2007). Inmiddels heeft Karatzaferis een zetel in de Griekse Nationale vergadering ingenomen en is zijn EP-zetel nu bezet door partijgenoot Georgios Georgiou.

¹⁴ Deze verklaring is te vinden op de website www.indemgroup.eu

Al met al kan de situatie over al deze jaren het beste worden samengevat als suboptimaal. Altijd waren er elementen bij de fractievorming aan de orde die een schaduw wierpen over het EP-werk van onze vertegenwoordigers. Die elementen vroegen om voortdurende alertheid en het gevraagd en ongevraagd moeten uitleggen van onze complexe positie. In de praktijk waren onze vertegenwoordigers in zekere zin steeds de gegijzelden van andere leden in de technische coördinatiefractie: er waren altijd wel leden bij die fractie aangesloten waar we ons om politieke en/of publicitaire redenen verre van wilden houden. Bovendien was het voortbestaan van zo'n fractie altijd een heikel punt: vaak balanceerde zo'n fractie getalsmatig op de rand van het voortbestaan, soms ook daar over heen. Kort samengevat: ons participeren in fracties met een technisch-coördinerend karakter heeft altijd spanningen met zich mee gebracht en die zijn er nog steeds, tot op de huidige dag.¹⁵

¹⁵ Momenteel zijn er spanningen tussen Hans Blokland en de IND/DEM-fractie omdat de ChristenUnie en Hans Blokland voor het nieuwe Hervormingsverdrag zijn. Tegen dat verdrag hebben de meeste leden van IND/DEM in de plenaire EP-vergadering al zwaar geprotesteerd en men is dat in 2008 demonstratief blijven doen.

OPTIES VOOR FRACTIEVORMING IN HET EUROPEES PARLEMENT

Voor de komende EP-legislatuur (2009-2014) is een christelijke fractie met een helder, christelijk-sociaal profiel in het EP niet te realiseren. De partijen die daarvoor in aanmerking lijken te komen zijn te gering van omvang. Daarom moet de ChristenUnie voor deze periode de alternatieve opties overwegen voor fractievorming in het Europees Parlement.

Waarom is fractievorming in het EP zo belangrijk

Fractievorming is de grondslag voor het functioneren in en van het Europees Parlement. De werking van het EP is gebaseerd op de vooronderstelling, dat er fracties zijn. Dit is vastgelegd in het Reglement van het EP. In hoofdstuk 4 van het Reglement wordt toegelicht dat 'normaal gesproken het Parlement de politieke verwantschap van de leden van een fractie niet behoeft te beoordelen. De leden die overeenkomstig dit artikel een fractie oprichten accepteren per definitie dat er sprake is van onderlinge politieke verwantschap. *Alleen indien de leden zulks ontkennen dient het Parlement na te gaan of de fractie is opgericht in overeenstemming met het Reglement*'.

Het EP beschouwt de totstandkoming van een fractie als de normale gang van zaken en ontmoedigt de status van Niet-Ingeschreven leden. Het is voor de Niet-Ingeschreven leden nagenoeg onmogelijk belangrijke en politiek gevoelige rapporten op te stellen: die werkzaamheden worden verdeeld over afgevaardigden die lid zijn van een fractie. Terwijl juist een rapporteurschap erg belangrijk is: is een rapporteur heeft het voortouw in de EP-meningsvorming over een bepaald onderwerp.

Mogelijkheden voor fractievorming in het Europees Parlement

In beginsel zijn de volgende varianten mogelijk:

- Niet Ingeschrevene
- Lid van een fractie die een technisch-coördinerend karakter heeft en zich verbindt rondom 1 of 2 onderwerpen c.q. politieke thema's
- Lid van de EVP-fractie
- Lid van een andere EP-fractie

Wat zijn de voor- en nadelen van deze mogelijkheden?

Niet-Ingeschrevene

Vanaf de eerste EP-zittingsperiode in 1979 zijn er deze leden geweest. In de loop van de jaren is het hen moeilijker gemaakt om te functioneren. In het EP werd meer en meer het accent gelegd op samenwerking in fractieverband. Er werden in de loop van de jaren stap voor stap drempels ingebracht om in de plenaire vergadering amendementen of resoluties te kunnen indienen: dat moest gedaan worden namens een fractie of namens een bepaald aantal leden. Ook de budgetten voor ondersteuning werden steeds meer afgestemd op de gevormde fracties. De positie van de Niet-Ingeschreven leden in het EP is uiteindelijk fors beperkt: eigenlijk is het gebruik van spreektijd om de eigen mening weer te geven nog het voornaamste recht voor deze leden.

Voordelen	Nadelen
Volstreekte onafhankelijkheid Men kan de achterban melden, de eigen boodschap te hebben verkondigd	Parlementaire rechten zijn beperkt door verschillende drempels Vrijwel geen invloed: men spreekt en de Vergadering gaat over tot de orde van de dag. De groep van de Niet Ingeschrevenen heeft als imago een vergaarbak van allerlei extreme EP-leden te zijn

Constatering

Bij toetreding tot de Niet-Ingeschrevenen in het EP zijn de nadelen bepaald zwaarder wegen dan de voordelen.

Een fractie met een technisch-coördinerend karakter

Momenteel zijn de EP-leden van ChristenUnie en SGP aangesloten bij zo'n type fractie. Deze fractie heeft geen uitgebreid politiek programma: het bindende element om toch volgens het reglement van het EP als fractie erkend te worden is het gezamenlijke verzet tegen de Europese grondwet en een Europese superstaat.¹⁶ Meerdere leden van deze fractie zijn in de afgelopen jaren om uiteenlopende redenen ongunstig in de media gekomen zijn. Zie artikelen in het Nederlands Dagblad d.d. 5 mei 2007 en in het blad PM d.d. 29 maart 2007 over mogelijk antisemitisme van diverse leden. Er was eerder al kritiek op de samenwerking in de IND/DEM-fractie met de Franse 'Mouvement pour la France' en de Deense JuniBevaegelsen in het Nederlands Dagblad van 22 en 24 juli 2004.

Niet zonder reden werd op de eerste bijeenkomst van het landelijke Ledencongres van de ChristenUnie d.d. 13 november 2004 een resolutie aangenomen waarin de Eurofractie¹⁷ wordt opgeroepen het lidmaatschap van de IND/DEM-groep ernstig te heroverwegen, serieus onderzoek te doen naar de mogelijkheden tot samenwerking met andere christelijke fracties en afgevaardigden, en over dit onderzoek en deze inspanningen jaarlijks aan het Uniecongres verslag uit te brengen.

Voordelen	Nadelen
Men is aangesloten bij een fractie met alle plichten, maar met name ook alle politieke en budgettaire rechten van dien	De fractie heeft nauwelijks of geen politieke binding maar indien fractieleden in opspraak geraken (en dat is altijd wel gebeurd) treft dat allen [imago schade]
De fractie heeft nauwelijks of geen politieke binding zodat men betrekkelijk onafhankelijk kan opereren	Hoewel de groep 'fractie' heet is men dat eigenlijk niet: dat vraagt veel uitleg en communicatie naar de achterban/kiezers
	De fractie heeft altijd gebalanceerd op een wankel evenwicht, dreigde regelmatig uiteen te vallen, en dat gebeurde ook
	Het samenbindend element voor de huidige fractie is negatief: verzet tegen de grondwet en een Europese superstaat
	De fractie heeft het imago, de vergaarbak van allerlei aparte EP-leden te zijn, die bovendien geheel uiteenlopend stemmen

Constatering

Aansluiting bij een EP-fractie met een technisch-coördinerend karakter geeft veel sores. Lid zijn van zo'n fractie was daarom altijd een verlegenheidskeuze.

Lidmaatschap van de EVP-fractie

Wat een eigen positie in zo'n fractie betreft: die is te realiseren. Zie het smaldeel van de Engelse conservatieven in die fractie. Wij zijn nagegaan bij de Conservatieven hoe hun positie is in de EVP-fractie. Geantwoord werd dat de Conservatieven een eigen positie hebben gekregen waarbij ze zelf hun positie bepalen ten aanzien van Europese onderwerpen, inclusief een eigen stemgedrag.

¹⁶ Zie de statuten van de groep (te downloaden vanaf de officiële website van het Europees Parlement) en een interview met Hans Blokland in het Nederlands Dagblad d.d. 12 mei 2007.

¹⁷ Strikt genomen is dit een verwarrend begrip: de beide EP-leden vormen geen fractie in de zin van het Reglement van het EP. Bovendien was de resolutie waarvan hier sprake is uitsluitend gericht aan Hans Blokland. Bas Belder heeft als SGP'er geen relatie met het ledencongres van de ChristenUnie.

De Engelse Conservatieven hebben deze positie gekregen bij hun toetreding tot de EVP-fractie in 1999. Toen kwam er een nieuw land (het UK) en een nieuwe taalgroep (het Engels) bij die fractie. Plus een flinke hoeveelheid EP-leden. Voor de verdeling van posities binnen het EP blijkt dat niet alleen 'massa' van belang is (meer zetels geeft meer rechten op bijvoorbeeld voorzitterschappen van commissies en/of delegaties) maar ook de inbreng van een 'nieuw' land dat nog geen zetels had in de fractie, én ook een nieuwe taalgroep. De Engelsen kregen een vrijwel onafhankelijke positie in die fractie. Ook bijvoorbeeld op het onderdeel Europees federalisme: de christendemocraten zijn daar altijd voorstanders van geweest, de Engelsen niet. Ondanks dat grote verschil kregen Engelsen wat ze wensten: een geheel eigen positie. Dat werd zelfs zichtbaar in de naamgeving van de fractie: EVP-ED fractie, christendemocratische en Europese democratische fractie.

De toetreding van de Engelse Conservatieven versterkte de macht van de EVP enorm: de EVP werd de grootste EP-fractie. Daardoor kon de EVP belangrijke posities en rapporten krijgen. Qua politiek profiel passen de EVP en de Engelse Conservatieven bij elkaar. Er is één belangrijk verschilpunt, de euroscepticiteit bij de Engelsen tegenover de eurofilie van de christendemocraten. Het Athene-document, het basisprogramma van de EVP, verzette zich niet tegen het 'binnenhalen' van de Engelse Conservatieven. De EVP-fractie heeft met de vaststelling van dat programma laten zien in de liberaal-conservatieve hoek van het politieke spectrum te zitten, de hoek waar ze de Engelsen tegen zijn gekomen.

Welke lessen kan de ChristenUnie uit deze gang van zaken trekken:

'Massa':

Toetreding van ChristenUnie-leden heeft weinig effect. Immers, indien wij bij de volgende EP-verkiezingen enkele zetels zouden behalen is dat mooi. Maar die vallen in het niet bij 27 Engelse Conservatieven en de huidige 278 EVP-leden. Het afdwingen van een eigen positie lijkt onmogelijk.

Nieuw land en/of nieuwe taal:

De ChristenUnie brengt niets nieuws mee: al vanaf 1979 zijn CDA-ers EVP-fractielid.

Competitie:

Een reden voor de oprichting van de ChristenUnie was het onderscheid met het CDA. Bij toetreden tot de EVP komt de vraag 'waarom gaan jullie nationaal ook niet samen' meteen op. Ook indien aan de ChristenUnie-leden van zo'n fractie een onafhankelijke positie zou worden gegeven blijft dit een lastig punt.

En onze partijen verschillen inhoudelijk. Ten aanzien van Europa was en is de ChristenUnie kritischer, zie onze deelname aan de 'nee-campagne' de EU-grondwet, en ook lopen op meerdere onderwerpen onze meningen uiteen. Misschien is het verschil het beste aan te geven in de profilering: het CDA, een partij met een liberaal-conservatieve oriëntatie gecombineerd met een stevige spirituele inslag, en de ChristenUnie die christelijk-sociaal is, in die volgorde.

Diversiteit:

De EVP-fractie is divers. Naast de Engelse Conservatieven horen Berlusconi's Forza Italia en de UMP van Sarkozy er bij. Dit zijn liberaal-conservatieve partijen met een sterke oriëntatie op het eigen land. Dat geldt ook voor de Poolse PO en de Tsjechische centrumrechtse ODS.

Voordelen	Nadelen
In zo'n grote fractie is de ondersteuning goed geregeld en kan wellicht een enkele belangrijke positie, zoals het lidmaatschap van een gewenste commissie, gerealiseerd worden ¹⁸	De EVP-fractie is groot en divers: daarbinnen eigen profiel opbouwen is lastig
Wat het christelijk profiel betreft staat de EVP-fractie ten opzichte van alle bestaande EP-fracties het minst ver van ons af	Waarom wel in Europa samen met het CDA en in Den Haag niet ? Dat blijft uitleg vereisen
Het lijkt er op dat door de discussies over de EU-grondwet en wellicht ook door toetreding van de Engelse Conservatieven, het uitgesproken federalistische Europa-standpunt van de EVP realistischer en gematigder is geworden	Het is onwaarschijnlijk dat wij binnen zo'n fractie evenveel zelfstandigheid krijgen als de Engelse Conservatieven: we zullen wellicht met een zekere fractiediscipline hebben te rekenen
	Verschillen met de EVP: ze zijn meer pro-Europa, ze nemen medisch-ethische onderwerpen ruimer op ¹⁹ en ze zijn economisch liberaler ingesteld

Keuze voor het lidmaatschap van de EVP-fractie noch keuze voor het deelnemen aan een fractie met een technisch-coördinerend karakter is ideaal. Het is in allebei de gevallen kiezen uit 2 bepaald suboptimale opties. Wel dient aansluiting bij de EVP-fractie verkend te worden. Daarbij zijn onze overwegingen:

- Wat het christelijk profiel betreft staat de EVP in het EP het dichtst bij de ChristenUnie;
- De EVP-fractie, en in ieder geval het CDA-deel daarin, toont zich meer Euro-realistisch sedert het debat over de EU-grondwet: het Eurorealisme dat de ChristenUnie zo kenmerkt is meer zichtbaar geworden bij de EVP²⁰;
- De leden van de EVP-fractie zijn niet of veel minder omstreden EP-leden dan die leden die we sinds 1994 hebben meegemaakt binnen de fracties met een technisch-coördinerend karakter, waarvan we deel uitmaakten en maken;
- Het innemen van een eigen herkenbare positie in zo'n grote fractie als die van de EVP zal zeer moeilijk zijn, maar niet onmogelijk. Dit zal bij de verkenning goed moeten worden uitgezocht.

Indien onze toetreding gerealiseerd zou kunnen worden is een lijstineenschuiving met het CDA niet verstandig, wel een lijstverbinding zoals in het verleden: de kiezer kan blijven rekenen op de eigen herkenbaarheid van de ChristenUnie, ook wanneer wordt aangesloten bij tot de EVP-fractie.

Lid van een andere EP-fractie

Op dit moment zijn er in het EP twee andere fracties die enige nadere beschouwing vragen: de Unie van het Europa van de Nationale Staten (UEN) en de fractie van De Groenen/Vrije Europese Alliantie.

De UEN-fractie:

Hun basisuitgangspunten komen in de richting van de kijk van de ChristenUnie op Europa: de basis van de Europese samenwerking wordt gevormd door de samenwerking tussen landen en volken; respect voor minderheden; voor een Europa dat de kwaliteit van leven verdedigt; voor een Europa dat het milieu en dierenwelzijn bevordert en voor een Europa dat samenwerkt om terrorisme te bestrijden en de waardigheid van het leven te beschermen²¹. Een opvallend punt is de aandacht van deze fractie voor het midden- en kleinbedrijf. Op zich punten waar de ChristenUnie mee uit de voeten zou kunnen.

De samenstelling van de fractie laat echter een vergaarbak van leden zien: leden van de

¹⁸ Overigens hebben we die positie nu ook al: Hans Blokland is vice-voorzitter van de Milieuc commissie.

¹⁹ Maar ook hierin is de EVP geen eenheid: CDU en CSU staan bijvoorbeeld ten aanzien van het stamcelonderzoek dicht bij de positie van de ChristenUnie.

²⁰ Zie verslag van de regionale Europa-avond van het CDA in het ND van 1 december 2007.

²¹ Op de website <http://www.uengroup.org> zijn deze en andere uitgangspunten terug te vinden.

rechtse Alianza Italia, van de nationalistische Lega Nord uit Italië en de PIS uit Polen, de Deense Volkspartij, de Ierse Fianna Fail en enkele leden uit Litouwen en Letland. Deze personen tonen rechts tot extreem rechts gericht te zijn. Deze fractie zal vermoedelijk wel voor de PVV aantrekkelijk zijn.

De Groenen/Vrije Europese Alliantie:

Het programma van deze EP-fractie kent twee hoofdthema's: opkomen voor de mensenrechten en alles wat daarmee samenhangt, en het opkomen voor het milieu, de leefomgeving. Dat zijn hoofdlijnen die de ChristenUnie eveneens aanspreken. Bezien we de samenstelling van de fractie dan valt op, dat er 4 Nederlandse leden zijn: 2 leden van GroenLinks, 1 lid van Europa Transparant en 1 onafhankelijk lid.

De leden van GroenLinks zetten in het EP een soortgelijk profiel neer als hun collega's in Den Haag. Bij onderwerpen als medisch-ethisch, homorechten of de trans-Atlantische relaties staan de posities van deze leden en de ChristenUnie vrijwel tegenover elkaar. Europa Transparant begon aanvankelijk met twee leden maar in april 2005 zegde het lid De Groen haar lidmaatschap op en ging als onafhankelijke verder. Van Buitenen concentreert zich in zijn parlementaire werk op mogelijke fraude, het achterhalen van vertrouwelijke informatie en het blootleggen van netwerken, vriendjespolitiek en verborgen besluitvorming. In die zin beperkt Europa Transparant zich tot enkele onderwerpen terwijl onze EP-leden zich manifesteren in de breedte.

Meerdere leden van deze fractie hebben een uitgesproken profiel. De bekendste is de covoorzitter van de fractie, Daniël Cohn-Bendit. Deze Fransman is uit de anarchistische beweging voortgekomen en was de leider van het studentenverzet in 1968. Hij was ook nauw betrokken bij het werk van de RAF in West-Duitsland. Andere covoorzitter van deze fractie is de Italiaanse Monica Frassoni: zij voert met haar Italiaanse partijgenoten van de Federazione dei Verdi een felle campagne tegen het beleid van USA-president Bush.

De Projectgroep vindt de keuze voor eventuele aansluiting bij de EP-fractie van De Groenen/Vrije Europese Alliantie minder voor de hand liggen dan bij de EVP-fractie of bij een fractie met een technisch-coördinerend karakter. De Groenen/EVA-fractie is sterk verbonden met de politieke stroming van Groen en Links. Daarmee heeft de ChristenUnie raakvlakken maar de verschillen zijn groter dan de overeenkomsten.

Tenslotte een blik op de Engelse Conservatieven, lid van de EVP-ED fractie. Er staat spanning op die relatie: in de race naar het partijleiderschap heeft David Cameron eurosceptische aanhangers geworven met de belofte dat hij bij z'n verkiezing de Conservatieven zou terugtrekken uit de EVP-ED-fractie.²² Na z'n verkiezing zwakte hij dit af en zou hij slechts terugtreden overwegen als een levensvatbare andere fractie kon worden opgericht. In het programma van de Conservatieven staat wel dat de verbintenis met de EVP duurt tot aan de verkiezingen van 2009.

De Conservatieven zijn sociaal-economisch liberaal. Zij schrijven het individu en het private ondernemerschap hoog aan. De onderwerpen mensenrechten en milieu staan bij hen niet voorop. Wel zijn ze voorstander van een gezinspolitiek (*make families stronger and society more responsible*). Ten aanzien van Europa is men eurosceptisch.

Verder vallen enkele aan de partij verbonden instellingen op zoals het Conservative Muslim Forum. Dit forum wil via onderwijs op scholen onderstrepen de belangrijke rol die de islam heeft en heeft gehad op de ontwikkeling van de westerse beschaving. Ook is dit forum erg kritisch over de Britse relatie met Israël en bepleit het forum een sympathieker politieke opstelling van de Conservatieven met betrekking tot de ambities van Iran inzake de nucleaire bewapening.

Overigens is de partij sedert 1990 ook verbonden met de Conservative Christian Fellowship een samenwerkingsverband dat christenen in de partij nader tot elkaar wil brengen en christenen wil bewegen partijlid te worden.

Voor dit rapport is het van belang te melden dat de ChristenUnie de Conservatieven niet uit het oog moet verliezen, maar dat deze partij toch verder van ons af staat dan de EVP met name vanwege hun sociaal-economische oriëntatie.

²² Zie: Parliamentary Affairs Advance Access, October 20, 2007: artikel door Ph. Lynch en R. Whitaker getiteld 'A loveless marriage: the Conservatives and the European People's Party', blz. 4

Lid van een nog niet bestaande christelijke fractie

Voor de komende EP-legislatuur (2009-2014) is een christelijke fractie in het EP niet te realiseren. De partijen die daarvoor in aanmerking lijken te komen zijn te gering van omvang. Wel zal in die periode via het ECPM en via bilaterale contacten gestructureerd gewerkt moeten worden aan de toekomstige realisatie van zo'n fractie. Dat vereist een gerichte aanpak, geïnitieerd vanuit onze partij. En op basis van de totstandkoming van een christelijke Europese partij, die vooraf dient te gaan aan dergelijke fractievorming.

Conclusie

In het Europees Parlement kan een Europarlementariër z'n werkzaamheden buiten een fractie zeer moeilijk uitoefenen: de hele structuur en werkwijze van het EP is gericht op het aangesloten zijn bij een fractie.

Zolang in het EP geen christelijke fractie is gevormd bestaat er in het EP geen ideale fractie waar onze EP-leden zich van harte bij zouden kunnen aansluiten: het blijft altijd kiezen uit een tweede keus. In die afweging past de verkenning van aansluiting bij de EVP-fractie, nog voor aansluiting bij een fractie met een technisch-coördinerend karakter, die op haar beurt weer verkozen wordt boven samenwerking met andere fracties én boven het functioneren als Niet Ingeschrevene. In het EP staat de EVP-fractie qua christelijk profiel en opvattingen over leven en gezin het minst ver af van onze opvattingen. Bovendien hebben de leden van de EVP-fractie in het algemeen een betere persoonlijke en/of politieke reputatie dan de leden van de technische-coördinatiefracties waarmee we tot op heden zijn opgetrokken.